

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN PÄÄTÖS

Annettu Helsingissä 26. päivänä kesäkuuta 2007

ASIA

Luonnonsuojelulain mukaisen valtakunnallisesti merkittävän maisema-alueen perustaminen Tammisaaren Skärlandetiin
(nro 3/500/2007)

HAKEMUS

Tammisaaren kaupunki on 30.5.2006 toimittanut ympäristöministeriöön hakemuksen Skärlandetin maisemanhoitoalueen perustamisesta valtakunnallisesti merkittävänä maisema-alueena. Hakemus sisältää selostuksen maisema-alueen perustamisen lähtökohdista ja tavoitteista, hoito- ja käyttösuunnitelman sekä alueen kartan.

Alueen kuvaus ja maisema-arvot

Alue sijaitsee Tammisaaren kaupungissa Suomenlahden sisäsaaristossa ja se käsittää keskeisen osan Skärlandetin pääsaarta vesialueineen sisältäen alueella toimivat maatilat peltoineen, laitumineen, metsineen ja rakennuksineen. Siihen kuuluu valtakunnalliseen rantojensuojeluohjelmaan, Natura 2000-verkostoon sekä osayleiskaavan virkistysaluerajaukseen (VR) kuuluvia maa- ja vesialueita.

Alueen maisema-arvot ovat tulleet yleisesti todennetuksi monissa yhteyksissä. Alueen ydinosat on määritelty valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi ja siellä sijaitseva Skäldön kylä on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö. Alueella on useita arvokkaita perinnemaisemia ja esihistoriallisia muinaisjäännöksiä. Maakuntakaavassa ja osayleiskaavassa alue on osoitettu arvokkaaksi maisemakokonaisuudeksi. Maisema-arvot ja alueen olennaiset piirteet on kirjattu tämän päätöksen perusteluihin.

Alueen maanomistus

Alueen pellot ja laidunmaat sekä asuin- ja lomarakennukset sijaitsevat valtaosin yksityisellä maalla. Backan, Nabbenin, Östergårdin, Sondsundsängin ja Grevön tilat harjoittavat maataloutta.

Aluetta koskevat päätökset, suunnitelmat ja selvitykset

Hoitosuunnitelmat

- Skärlandetin maisema-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. (Tammisaaren kaupunki et. al 2005) (<http://www.ekenas.fi/index.php?lang=FI&p=aktuell/10000008>)
- Tilakohtaiset maatalouden ympäristöhoitosuunnitelmat. (Vuorinen 1999)

Suojelukohteet

- Alueella on useita luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettuja luonnonsuojelualueita ja luontotyyppejä sekä osayleiskaavassa määriteltyjä luonnonsuojelualueita ja -kohteita (SL ja sl). (Ks. hoito- ja käyttösuunnitelma, s. 97.)
- Alueen kaakkoisosa sisältyy Natura 2000 -ohjelman mukaiseen alueeseen.

Luontoinventoinnit

- Saariston luontoinventointi. (Bonn & Bondestam 1994)
- Täydentävä luontoinventointi. (Vuorinen 1999)

Perinnemaisemainventoinnit

- Perinnemaisemainventointi. (Bonn 1995)
- Maisemaselvitys ja maisemanhoito-ohjeita Skärlandetin-Gullön alueelle. (Jolkkonen 1998)
- Esiselvitys Skärlandet-Gullön maisemanhoitosuunnitelmaa varten. (Malmelin 1999)
- Uudenmaan perinnemaisemat. (Pykälä & Bonn 2000)

Arvokkaat maisema-alueet sekä kulttuurihistoriallisesti merkittävät ympäristöt ja rakennukset

- Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (Ympäristöministeriö 1993, Valtioneuvoston periaatepäätös 5.1.1995)
- Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt (Museovirasto & ympäristöministeriö 1993)
- Alueella on useita rakennus- tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaita suojelukohteita (sr). (Ks. hoito- ja käyttösuunnitelma, s. 97.)

Muinaisjäännökset

- Alueella on useita muinaismuistolain rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä. (Ks. hoito- ja käyttösuunnitelma, s. 117.)

Kaavoitustilanne

- Uudenmaan liiton laatima maakuntakaava.
- Tammisaaren Eteläisen saariston rantayleiskaava.

Maisema-alueen suojelun ja hoidon tavoitteet

Skärlandetin maisemanhoitoalueen perustamisen tarkoituksena on luonnon- ja kulttuurimaiseman kauneuden, historiallisten ominaispiirteiden ja niihin liittyvien muiden erityisten arvojen säilyttäminen ja hoitaminen. Alueen suojelun ja hoidon yksityiskohtaiset tavoitteet ilmenevät hoito- ja käyttösuunnitelmasta.

Tammisaaren kaupunki on asettanut Skärlandetin maisemanhoitoalueelle seuraavat tavoitteet alueen elinvoimaisuuden tukemiseksi:

- saaristomaatalouden toimintaedellytykset säilyvät,
- saaristolaisen kestävä elinkeinotoiminnan mahdollisuudet lisääntyvät,
- luonnonlaitumien hoito jatkuu laiduntamalla,
- uusi rakentaminen sovitetaan olemassa olevaan rakennuskantaan,
- maisemanhoidon tavoitteet ja toimenpiteet noudattavat paikallisia toimintatapoja ja käytännönläheisyyttä,
- maisemanhoidolla tuetaan alueen olennaisten piirteiden ja arvojen säilymistä,
- maisemanhoitoa edistetään paikallisten asukkaiden ja viranomaisten yhteistyönä.

ASIAN VALMISTELU

Tammisaaren kaupunki käynnisti vuonna 2002 Skärlandetin maisemanhoitosuunnitelman laatimisen päämääränään maisemanhoitoalueen perustaminen. Suunnitelman valmistelun ohjaamisesta vastasi työryhmä, joka koostui hankkeen rahoittajien ja eri viranomaisten edustajista.

Hanketta esiteltiin alueen maanomistajille ja muille asianosaisille 10.3.2003. Maanomistajilla ei ole ollut asiaa kohtaan huomautettavaa. Sidosryhmille ja viranomaisille pidettiin 13.11.2003 informaatio- ja kuulemistilaisuus.

Tammisaaren kaupunki osoitti 30.5.2006 ympäristöministeriölle hakemuksen Skärlandetin maisemanhoitoalueen perustamisesta luonnonsuojelulain mukaisena maisema-alueena.

Ympäristöministeriö lähetti 26.6.2006 hakemuksen lausuntokierrokselle asianosaisille valtion viranomaisille ja laitoksille, maakunnan liitolle sekä ympäristö- ja maanomistajajärjestöille. Kaikki lausunnonantajat suhtautuivat myönteisesti maisema-alueen perustamiseen. Ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön edustajien kesken järjestettiin 30.8.2006 neuvottelu alueen perustamisesta.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN PÄÄTÖS

Ympäristöministeriö perustaa Tammisaareen **Skärlandetin maisemanhoitoalueen** luonnonsuojelulain 32 §:n mukaisena valtakunnallisesti merkittävänä maisema-alueena. Alueen rajat ilmenevät tämän päätöksen liitteenä olevasta kartasta.

Päätöksen perustelut

Skärlandetin maisemanhoitoalue täyttää luonnonsuojelulain 32 §:n asettamat vaatimukset maisema-alueen perustamiselle. Sen luonnon- ja kulttuurimaiseman kauneusarvoihin, historiallisia ominaispiirteisiin ja muihin erityisarvoihin sisältyvät seuraavat olennaiset piirteet:

- Skärlandet edustaa Eteläisen rantamaan maisemamaakunnan Suomenlahden rannikkoseudun vaihtelevia kulttuurimaisemia. Alue kuuluu hemiboreaaliseen tammi-vyöhykkeeseen, ja sen maaperä on paikoitellen kalkkipitoista. Kasvillisuus on siksi hyvin monipuolista. Rantaluonto käsittää sisäsaariston merenrantojen ohella monipuolisen fladojen ja kluuvijärvien mosaiikin. Maankohoamisen takia luonnonmaisemat ovat jatkuvassa muutostilassa.

- Skärlandet edustaa Suomenlahden sisäsaariston vanhoja maatalousalueita. Viljelyä ja laidunnusta on harjoitettu yhtäjaksoisesti vähintään 400 vuoden ajan. Monipuoliset saaristolaiselinkeinot antavat alueelle oman erityisarvonsa.
- Pellot ja niihin liittyvät tilakeskukset muodostavat kulttuurimaiseman ytimen. Tilakeskukset ovat pääosin sijoittuneet peltoja reunustaville selänleille. Maiseman perusmuotoja jäsentävät metsäsaarekkeet ovat entisiä saaria, jotka nyt kohoavat muutoin varsin tasaisen maaston ylle.
- Skärlandetin maisemien keskeinen piirre ovat laajat, edelleen laiduntamisen piirissä olevat rantaniityt, hakamaat ja metsälaitumet. Selväpiirteisinä rajautuvilla peltojen ja metsän reunavyöhykkeillä on monipuolista kasvillisuutta. Maatalousympäristössä on merkittäviä kulttuurikasvilajien esiintymiä. Lajiston runsaus on peruja kalkkipitoisesta kallio- ja maaperästä. Alueella esiintyy monia harvinaisia ja uhanalaisia eliölajeja.
- Fladojen ja kluuvijärvien muodostamat laajat, linnustoltaan arvokkaat alueet ovat tärkeä osa Skärlandetin olennaisia piirteitä. Rantaniittyjen vyöhykkeet luovat alueelle sen erityisleiman, jota täydentävät karujen ja viljavien maiden vuorottelu, sukkesiokehitys, selkeästi rajautuvat kasvillisuusvyöhykkeet ja vaihtelevat luonnonympäristöt. Laiduntamisen jatkuvuus on tärkeätä Skärlandetin maisemien olennaisten piirteiden säilyttämiselle.
- Metsissä ja peltojen metsäsaarekkeissa sijaitsevat muinaisjäännökset lisäävät alueen kulttuurihistoriallista arvoa.

Suosituksat

Skärlandetin maisemanhoitoalueella sijaitsevien kiinteistöjen maankäyttö suunnitellaan ja toteutetaan niin, että alueen olennaiset piirteet eivät merkittävästi heikenny.

Alueelle ei rakenneta maiseman olennaisia piirteitä merkittävästi heikentäviä rakennelmia, kuten 110 kV tai sitä suurempia maanpäällisiä voimajohtoja taikka yli 30 metriä korkeita mastoja tai muita rakennelmia.

Skärlandetin maisemanhoitoalueen olennaisten piirteiden säilyttämiseksi ja vahvistamiseksi suositellaan seuraavia toimenpiteitä:

- Alueella noudatetaan sille laadittua hoito- ja käyttösuunnitelmaa.
- Maatalousympäristöön kuuluvat vanhat pellot pidetään avoimina ja viljelykelpoisina. Niittyjä, hakamaita ja muita laidunmaita hoidetaan laiduntamalla tai niittämällä. Maatalouden harjoittamiseen liittyvät vanhat rakennukset ja rakennelmat säilytetään.
- Metsien ja reunavyöhykkeiden hoidossa edistetään kasvillisuuden monimuotoisuutta muun muassa jaloja lehtipuita, katajia ja marjovia pensaita suosimalla.
- Uusi rakentaminen sijoitetaan nykyisen rakennuskannan läheisyyteen. Uudet rakennukset sovitetaan vanhan ja olemassa olevan rakennuskannan yhteyteen tyyllisesti.

sesti soveltuvaksi. Uusi loma-asutus sijoitetaan kulttuurimaiseman ydinosien ulkopuolelle.

- Uusien teiden suunnittelussa ja rakentamisessa vältetään voimakkaita linjauksia ja maisemallisten kokonaisuuksien rikkomista. Avoimia näkymiä säilytetään ja varsinkin maanteiltä avataan näkymiä kohti peltoja ja rantoja.

- Maisemanhoitoalueen arvot otetaan huomioon rakennusjärjestystä uusittaessa.

PÄÄTÖKSEN VAIKUTUS KAAVOITUKSEEN

Skärlandetin maisemanhoitoalueen perustamispäätös on ohjeena alueelle maakuntakaavaa laadittaessa.

PÄÄTÖKSEN MAKSUTTOMUUS

Valtakunnallisen maisema-alueen perustamispäätös on maksuton.

SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Luonnonsuojelulaki 32, 33, 34, 61 ja 70 §
Luonnonsuojeluasetus 13, 14 ja 15 §
Maankäyttö- ja rakennuslaki 28 §
Hallintolaki 34 §

PÄÄTÖKSEN VOIMAANTULO

Tämä päätös tulee voimaan sen saatua lainvoiman.

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitus voidaan tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valitusosoitus on liitteenä.

Ympäristöministeri Paula Lehtomäki

Ylitarkastaja Tapio Heikkilä

LIITTEET

1. Alueen kartta
2. Hoito- ja käyttösuunnitelma
(<http://www.ekenas.fi/index.php?lang=FI&p=aktuell/10000008>)
3. Valitusosoitus

PÄÄTÖS

Tammisaaren kaupunki

TIEDOKSI

Maa- ja metsätalousministeriö
Museovirasto
Suomen ympäristökeskus
Metsähallitus
Uudenmaan ympäristökeskus
Uudenmaan TE-keskus
Skogcentralen/ Kusten
Uudenmaan liitto
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto ry.
Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund rf.
Suomen luonnonsuojeluliitto ry.
Natur och Miljö rf.